

מיוחדת על הנעשה מאחורי מסך החול במדינות הערביות ברחובות בגדאד

המקד ודודו. פייסל השני נואם את נאומו הכתר שלו, כשמשמאל עומד דודו, יורש העצר עבד אל-אילאה. פייסל הינו בן 21 בלבד, רווק, אינו מתערב במהלך השלטון של הארץ, הנתון בידי דודו ונורי אל-סעיד, ששניהם מצדדים בכרית עם בריטניה.

כאן תחום העולם הערבי. הפלישה הערבית של המאה השביעית לא יישובה אלא ערבים מעטים מכאן צפונה. הגבול התורכי עומד 50 או 60 קילומטר ממוסול ואילו רוב תושבי האזור הם כורדים.

כאן ראיתי את המחזה המוזעזע הראשון מאז באתי לעיראק. היה זה בניין רעוע, בו התגוררו כ-300 פליטים ערביים. כמו אחיהם בעזה, בלבנון ובסוריה, חיו גם אלה בתנאים גורפים. שאלתי אותם איך הגיעו לימוסול והם סיפרו כי הצבא העיראקי העבירם הנה במכוניות משא, עוד כימי הקרבנות בפלסטין. עתה חיים הם מהנדבות הפעוטות של ממשלת עיראק.

בשובי לבגדאד, ניגשתי מיד לביתו של ד"ר ג'מאלי. ישבנו במרפסת ביתו הנאה, על גדת החידקל, שתינו קפה ושוחחנו ארוך. כית. ד"ר ג'מאלי הוא אישיות מעניינת ביותר. הוא מוסלמי, בן הכת השיעית, הנבדלת מכת הסונים, האדוקים יותר. איראן, למשל, היא שיעית; עיראק סונית. פירוד זה גרם לשפיכות דמים רבה בתוך מחנה היסלאם ועודנו גורם פעיל מאד בעיראק. צילומי של אביו של ד"ר ג'מאלי היה תלוי על קיר חדר-הקריאה הנאה. הוא היה שייך, חבוש בטורבאן ולבוש גיובה של איש דת. אולם עובדה זו לא מנעה בעד השייך המכובד מלתת לבנו השכלה אמריקאית חזרה. שם הכיר פאדיל הצעיר נערה אמריקאית שהיא כיום אשתו.

★ ★ ★

נורי אל-סעיד

שוחחנו על התנאים הדרושים לעיר העבד בין אמריקה לבין מדינות ערב. "דבר ראשון", קבע ד"ר ג'מאלי, "חייב להיות יישוב צודק של בעיית ארץ-ישראל; החזרת הפליטים, קבלת גבולות החלוקה של ארץ, בינאום ירושלים, החזרת הגלגל הימערבי ופירוש לערבים".

הוא דרש גם עזרה צבאית מקיפה, כדי להגן על המזרח התיכון מפני חדירה סובייטית וכדי להגיא את ישראל מכל רצון להתחיל במסע כיבושים נוסף — דבר שהעירונים יודקקו לו אם יגשימו באמת את רצונם להעלות ארבעה או חמישה מיליון יהודים מכל רחבי העולם.

בתום השיחה, הבטיח הדוקטור לסדר לי פגישה עם ראש הממשלה, נורי אל-סעיד. התייצבתי בחדר הקבלה של משרד ראש הממשלה במועד הנקוב, ושם קיבל אותי סרן של הצבא העיראקי, שכיבד אותי בספל קפה. המתינו עוד כחריסר אורחים, אך לא נאלצתי לחכות יותר מכמה דקות.

פגשתי את נורי אל-סעיד קודם לכן באמריקה, אם כי לא הזדמן לי לשוחח אתי ארוכות. הפעם דיברנו תחילה על אמריקה ואחר-כך שאלתי כמה שאלות ביחס לארצנו, לליגה הערבית ולמדיניות הערבית בכלל. אינני יכול לכתוב את כל מה שסיפר לי אך דבר אחד עשה עלי רושם במיוחד: נורי אל-סעיד הוא אדם היודע היכן הוא עומד ומה הוא רוצה להשיג.

★ ★ ★

פוליטיקה, אנגלים וציונים

בהוג לתאר את נורי אל-סעיד כידיד בריטניה, המשרת את האינטרסים המדיניים שלה בעיראק ובתוך הליגה הערבית. האמת היא כי נורי אל-סעיד הוא משרתם הנאמן של האשמים, המלך פייסל הצעיר ודודו, יורש העצר עבד אל-אילאה. הוא הצטרף להאשמים עוד בימי מלחמת העולם הראשונה והוא לוחם עד היום למענם.

ערבים רבים רואים בו בוגד, רק מפני שהוא מאמין כי טובת הערבים דורשת שייתמכו באנגלים. אולם יש לזכור כי עיראק היא ארץ חלשה, חסרת ממשל יציב, וכי הצבא העיראקי היה רחוק מלהצטיין בקרבות נגד האנגלים ב-1941 ופחות מזה נגד הישראליים ב-1948.

כיום מצבה הכלכלי של עיראק משופר, אם כי עליה לסמוך על בריטניה ואמריקה בשביל כל חלקי החילוף, התחמושת והציוד

ללא משפט — אם יהליט שר הפנים כי עברו על חוקי הצנזורה. אני עצמי טעמתי את טעם הצנזורה העיראקית, שעה שפניתי לקבלת חיוה בקונסוליה בניו-יורק. הפקיד שם אמר לי שאילו הייתי עתונאי, היה עליו תחילה להשיג אישור לביקורי משר הפנים בבגדאד.

היו לממשלת עיראק גם שיטות אחרות לדיכוי התמרדויות. מלשיניה ומרגליה נמציאים בכל מקום והם מוסרים דו-חיים מדוקדקים על כל פעילות פוליטית, בכל שטחי החיים. על כן, אין פלא בכך שמאות צעירים נמקים בבתי-סוהר, על כי העזו לחלום על שינויים חברתיים ועל המרת פי השליטות.

עיר אלקפידה-הדוילדה, כפי שהיא נראית כיום. מי החדקל נא, הרסו אלפי ביקתות חימר של רובעי העוני, על הגדה המערבית. ברקע נראות ארובותיהם של המפעלים הבודדים של בירת עיראק. על הגדה המזרחית של הנהר, עומדת בגדאד החדשה, עיר גנים מהודרת.

במקרה, נפגשתי עם קצין נוצרי שנלחם נגד היהודים בפלסטין. הוא היה ראש אואל (רב-סרן) והיה לו הרבה מה לספר על מלחמה. אולם הוא דיבר בלחישות, מפני לאזון, בהסבירו כי בבגדאד, מוטב להיות זהירים במה שאומרים. כי, יותר מאשר ב"שאר מדינות ערב, קל מאד, חסל כל אדם בעיראק, באשמת קומוניזם — אותו מושג רחב הכולל את כל העוונות ביצילות מפי ליאה.

צבא עיראקי חזק, צבא שישים לאל את שאיפות הציונים בפלסטין.

★ ★ ★

אסור לרבר

לא הייתי צריך לחכות הרבה כדי לשמוע את הצד השני של הסיפור. עורך אחד העיתונים של בגדאד בא לבקרני בבית המלון ותוך כדי שיחה שאלתי על חווה פורסטמות ועל תוצאותיו רחיות הדמים. "ההפגנות נבעו מגורם אחד בלבד", קבע: "הכבוד הלאומי".

הוא סיפר לי כי השתתף בעצמו באותה הפגנה. ייתכן שהיו גם כמה קומוניסטים בינינו, הסביר, אבל ההמונים צעדו אך

הכבד הדרושים לה. גם שכנה הקרוב, אבן סעוד, אינו יודי גדול ואילו האיבה בינה לבין מצרים הפכה לתופעת קבע בעולם הערבי.

זוהי איבה עתיקה מאד. הכליפים הפאטימיים, שיסרו את קהיר והקימו בה שושלת שיעית, היו אויביהם של כליפי בגדאד ה"סונים מבית עבאס. מה הפלא, אם כן, שימדינאי מנוסה כנורי אל-סעיד לא יסמוך יותר מדי על מצרים ויעדיף את האנגלים? אלה לפחות הצילו את חייו שלוש פעמים בעבר והחזירוהו לשלטון.

מאוחר יותר, פגשתי גם את סלאח ג'אבר, ראש ממשלת עיראק לשעבר, שחתם על חוזה פורסטמות עם אנגליה ב-1948. הוא